

Félszendvics-Ru(II) komplexek mechanokémiai előállítása golyósmalomban

SZOLNOKI Csenge Tamara, ERDEI Szabolcs Róbert, UDVARDY Antal, PAPP Gábor, JOÓ Ferenc, KATHÓ Ágnes

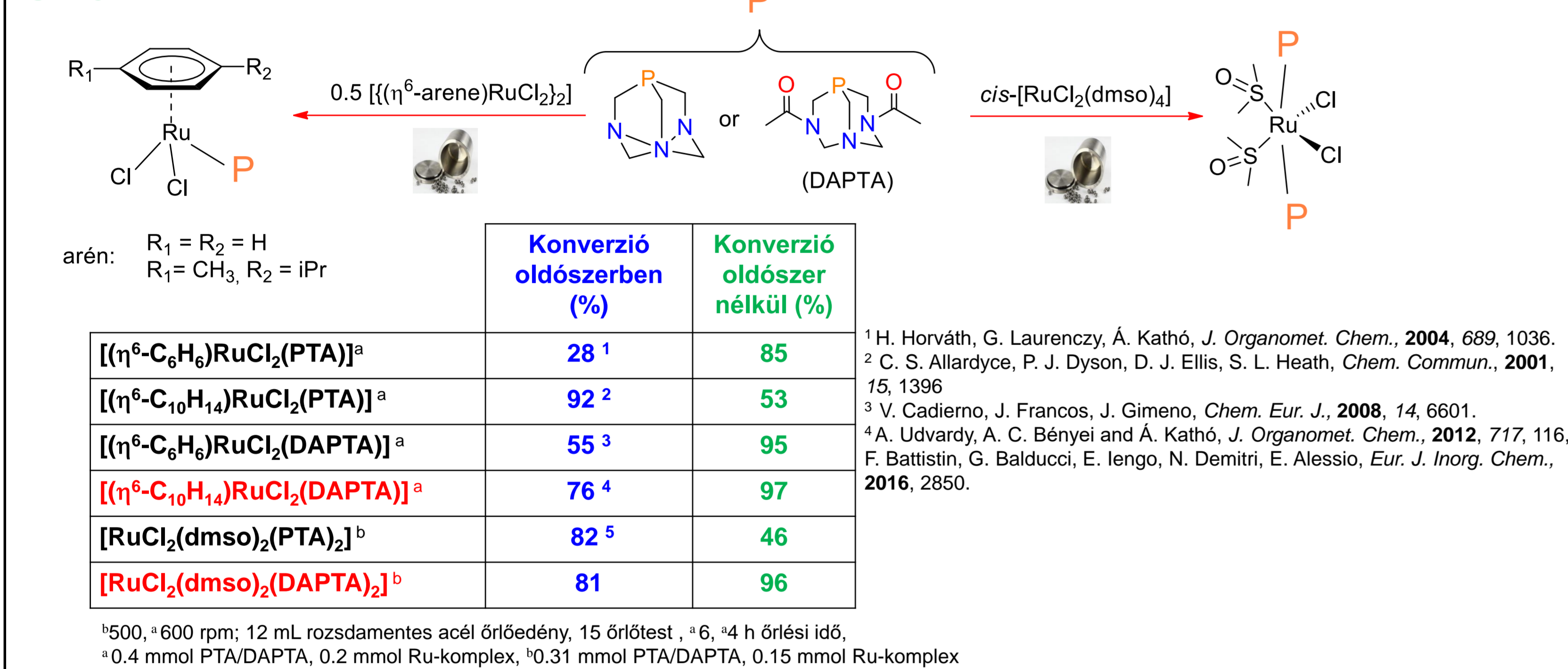
Debreceni Egyetem, Fizikai Kémiai Tanszék,
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

Bevezetés

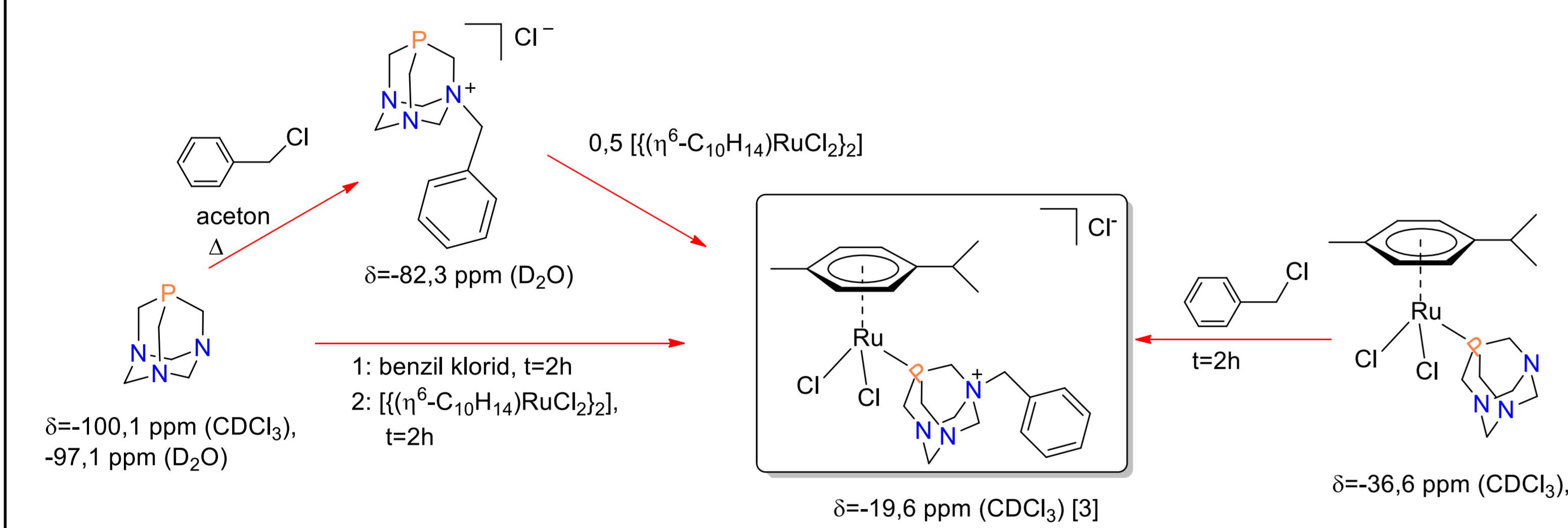
Arisztotelész (i.e. 384 - i.e. 322) szerint "No Coopora nisi Fluida" azaz „Oldószer nélkül nem játszódnak le reakciók” (mai fogalmakkal), mely kijelentés természetesen ellentmond az oldószermentes mechanokémiai reakciók létezésének. Ugyanakkor felvetette annak lehetőségét, hogy a későbbiekben éppen ennek a „problémának” a megoldásán fáradozzanak a kutatók. Ezért a zöld kémia alapelveit szem előtt tartva, reakcióinkat különböző típusú golyósmalmokban hajtjuk végre. A módszerrel olyan szintéziseket is végrehajthatunk, melyek oldószer használatával nem kivitelezhetők, illetve kizárhatjuk a sok esetben mérgező, illékony szerves oldószerek használatát.

Ru(II)-foszfaurotopin komplexek előállítása bolygóműves golyósmalomban

N-benzilezett PTA félszendvics Ru(II)-komplexének előállítása különböző reakcióutakon

A benzonitril hidratálása Ru(II)-katalizátorokkal

Reaction scheme: Benzene nitrile + H₂O → Benzamide (catalyzed by 5 mol% Ru-katalizátor at 100 °C).

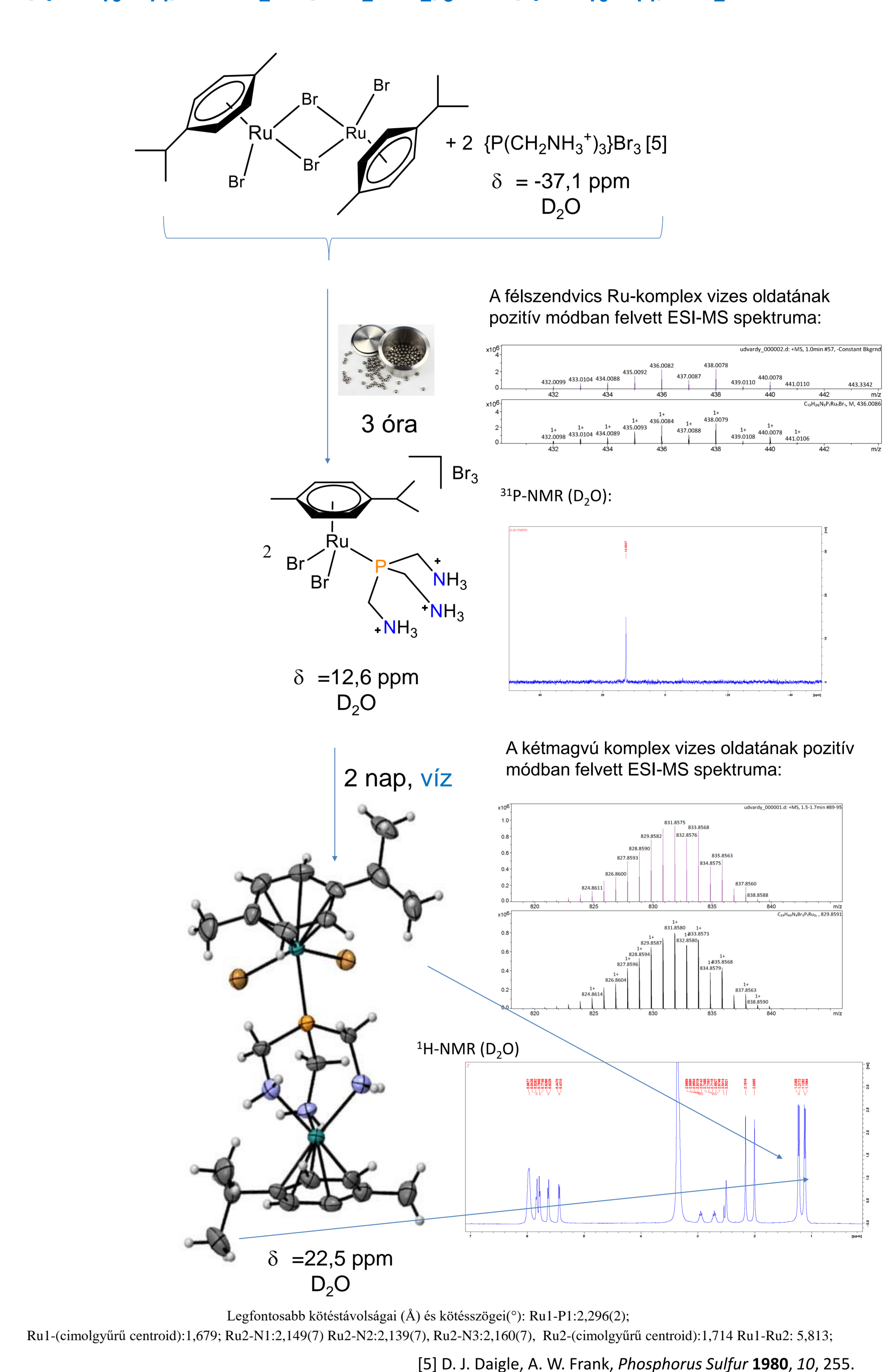
Ru-katalizátor	Konverzió (%)			
	1 h	2 h	3 h	4 h
[RuCl ₂ (dmsO) ₂ (DAPTA) ₂]	0	0	81	98
[RuCl ₂ (dmsO) ₂ (DAPTA) ₂] + DAPTA	57	86	95	97
[RuCl ₂ (dmsO) ₄] + 3 DAPTA	94	98	99	99
{[RuCl ₂ (C ₁₀ H ₁₄)] ₂ } + 6 DAPTA	60	94	97	99
RuCl ₃ + 6 DAPTA	42	74	94	96
[(η ⁶ -C ₁₀ H ₁₄)RuBr ₂ P(CH ₂ NH ₃) ₃]Br ₃	29	49	62	90
[(η ⁶ -C ₁₀ H ₁₄)RuBr ₂] ₂ + 3 {P(CH ₂ NH ₃) ₃ }Br ₃	1,5	2	6	28
{[RuCl ₂ (C ₁₀ H ₁₄)] ₂ } + 6 (pta-Bn)Cl [7]	99			

Reakcióköriülmények: n_{benzonitril} = 1 mmol, 5 mol% [Ru], V_{viz} = 3 ml, T = 100 °C, *GC analízis
[6] E. Bolyóg-Nagy, A. Udvardy, F. Joó, Á. Kathó, *Tetrahedron Lett.*, **2014**, 55, 3615.

Összefoglalás

- Bolygóműves golyósmalomban előállítottunk több ismert és az új [RuCl₂(dmsO)₂(DAPTA)₂] vegyületet a DAPTA (3,7-diacetil-1,3,7-triaza-5-foszfabiciklo[3.3.1]nonán) és a [RuCl₂(dmsO)₄] reakciójában.
- Metanol/víz elegyben és golyósmalomban is előállítottuk a [(η⁶-C₁₀H₁₄)RuBr₂P(CH₂NH₃)₃]Br₃ vegyületet. A komplexet jellemeztük ¹H-, ¹³C-, és ³¹P-NMR és ESI-MS spektroszkópiákkal.
- Az előző komplex vizes oldatából vörös kristályok formájában a kétmagvú [(η⁶-C₁₀H₁₄)RuBr₂P(CH₂NH₃)₃]Ru(η⁶-C₁₀H₁₄)Br₂ vált ki, melynek meghatároztuk a molekulaszervezetét egykristály röntgendiffrakcióval.
- [RuCl₂(dmsO)₂(DAPTA)₂] és [(η⁶-C₁₀H₁₄)RuBr₂P(CH₂NH₃)₃]Br₃ vegyülettel katalizáltuk a benzonitril szelektív vízaddícióját, és azt tapasztaltuk, hogy mindkét komplex aktivitása elmarad az „in situ” előállított {[RuCl₂(C₁₀H₁₄)]₂} + 6 (pta-Bn)Cl katalizátor-rendszerétől.

A [(η⁶-C₁₀H₁₄)RuBr₂P(CH₂NH₃)₃]Br₃ és a [(η⁶-C₁₀H₁₄)RuBr₂{P(CH₂NH₃)₃}Ru(η⁶-C₁₀H₁₄)]Br₂ előállítása

Kísérleti módszerek

Az előállítások során nem alkalmaztunk inert atmoszférát. Az ¹H-, ¹³C- és ³¹P-NMR mérésekhez Bruker DRX360 típusú készüléket használtunk. A szilárd fázisú reakciókat RETSCH PM100 típusú bolygóműves golyósmalomban hajtottuk végre. A szilárd fázisú molekulaszervezetek meghatározásához Bruker Nonius, Bruker Venture D8 diffraktométereket és az OLEX² rendszerbe beépített SHELX programok segítségével határoztuk meg. A vegyületek molekulaszervezetét a PLATON rendszerrel értékeltük. A képi megjelenítéshez a Mercury programot alkalmaztuk.

PM 100

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a GINOP-2.3.2-15-2016-00008 és GINOP-2.3.3-15-2016-00004 számú projektek keretében, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával, és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alap (NKFI-FK128333), valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ED_18-1-2019-0028, Járműipari fejlesztési programjának támogatásával valósult meg.

